

Ramprogram grundskola

Barn- och ungdomsnämnden

Typ av styrdokument: Program

Beslutande instans: Barn- och ungdomsnämnden

Datum för beslut: 2023-04-18

Diarienummer: 2023.115 BUN

Gäller för: Barn- och ungdomsförvaltningen

Giltighetstid: Tills vidare

Revideras senast: Vid behov av revidering

Dokumentansvarig: Lokalcontroller

Innehåll

1.	Om ramprogrammet	5
1.1.	Syfte	5
1.2.	Användningsområden.....	5
1.3.	Målgrupp	6
1.4.	Framtagning av ramprogram	6
2.	Lagar, riktlinjer och mål	7
3.	Mark och byggnation.....	7
3.1.	Nyckeltal och ytbehov.....	8
3.2.	Flexibilitet, effektivitet och hållbarhet	9
3.3.	Publika delar.....	10
4.	Tillgänglighet	11
5.	Tekniskt utförande.....	11
5.1.	Material och ytskikt	12
5.2.	Färgsättning	12
5.3.	Ljud och ljus	13
5.4.	Luft	14
5.5.	Avfallshantering och källsortering	14
5.6.	El, tele	15
5.7.	Information- och kommunikationsteknik (IKT)	16
6.	Trygghet och säkerhet	17
6.1.	Integritet och utsatthet	17
6.2.	Utrymning	18
6.3.	Inrymning.....	18
6.4.	Lås och larm	18
7.	Entréer och kapprum.....	18
7.1.	Huvudentrén	19
7.2.	Kapprummet.....	19
7.2.1	Förskoleklass – årskurs 6	19
7.2.2	Årskurs 7–9	19
8.	Lärmiljöns utformning.....	20
8.1.	Förskoleklass till årskurs 6.....	21
8.1.1	Hemvist	21
8.1.2	Klassrum	21
8.1.3	Grupprum	22
8.1.4	Arbetsstorg.....	22
8.1.5	Fritidshem i hemvisten	23
8.2.	Årskurs 7–9	23

8.2.1	Hemvist	23
8.2.2	Klassrum	24
8.2.3	Grupprum	25
8.2.4	Arbetstorg	25
8.3.	Kreativt center/specialsalar	25
8.4.	Särskild undervisningsgrupp	26
8.5.	Idrottshall/Gymnastiksalar	27
8.5.1	Omlädningsrum och duschtrymmen	27
8.6.	Gemensamma rum och funktioner	27
8.6.1	Skolans "hjärta"	27
8.6.2	Samlingssal	28
8.6.3	Skolbibliotek	28
8.6.4	WC och RWC	29
8.6.5	Förråd	29
8.6.6	Matsal	29
8.6.1	Servering	30
9.	Elevhälsa	30
9.1.	Väntrum	31
9.2.	Vilrum	31
9.3.	Skolsköterska	31
9.4.	Kurator	31
9.5.	Psykolog	31
9.6.	Specialpedagog	32
10.	Expedition	32
10.1.	Rektor	33
10.2.	Administratör	33
10.3.	Vaktmästare	33
10.4.	Studie- och yrkesvägledare	34
11.	Personalutrymme	34
11.1.	Personalarbetsplatser	34
11.2.	Samtalsrum	34
11.3.	Pausrum	34
11.4.	Konferensrum	34
11.5.	Vilrum	34
11.6.	Omlädningsrum, dusch och WC	35
12.	Kök	36
12.1.	Materialval till köken	36
12.2.	Varumottagning	36
12.3.	Förvaring av livsmedel	36
12.4.	Specialkost	36
12.5.	Förvaring av utrustning	37
12.6.	Beredning	38
12.7.	Diskutrymme	38

12.8. Städutrymme kök.....	38
12.9. Personalutrymme kök.....	38
13. Städ	39
13.1. Städcentral	39
13.2. Förråd.....	39
13.3. Personalutrymme städ.....	40
14. Utomhusmiljö.....	40
14.1. Gemensamt för Årskurs F–9.....	41
14.1.1 Trygghet och säkerhet.....	41
14.1.2 Skydd mot sol och regn	41
14.1.3 Komplementbyggnader.....	42
14.2. Årskurs F-6.....	43
14.3. Årskurs 7–9	44

1. Om ramprogrammet

1.1. Syfte

Barn- och ungdomsnämnden har under 2017 beslutat att ramprogram för förskola och grundskola ska tas fram. Ramprogrammen ska ge stöd och vägledning till kommande byggprojekt inom förskola/skola i kommunen. Noltorpsskolan är under pågående byggprojekt och utifrån det ser förvaltningen över och reviderar Ramprogram grundskola.

Inom en 10-årsperiod uppskattas Alingsås kommun växa med fler än 1 000 barn och ungdomar enligt Tillväxtprogram för Alingsås kommun, 2021–2030. Detta innebär ett fortsatt behov av fler förskole- och skolplatser i kommunen. För att möta behovet av fler förskole- och skolplatser och samtidigt förbättra arbetsmiljön och lärmiljöer som bättre stödjer undervisning och lärande behöver fler förskolor och skolor byggas eller byggas om inom de kommande åren. Det nuvarande fastighetsbeståndet inom grundskolan är av blandad karaktär med både nya och äldre byggnader.

Det skiljer drygt 100 år mellan våra äldsta skolbyggnader och de senast byggda.

Ramprogrammen ska skapa en samsyn mellan kommunens berörda aktörer kring funktioner vid planering och projektering av förskolor och skolor, så att de uppfyller verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer samt upprätthåller de tekniska kraven på en acceptabel nivå. Lokalerna ska samtidigt vara lokaleffektiva och hållbara över tid utifrån pedagogik, arbetssätt och förändringar i barn- och elevunderlag.

Ramprogrammet avser hela fastigheten, dvs både byggnad och utomhusmiljö och gäller för grundskola 1–9 inklusive förskoleklass och fritidshem. Ramprogram för anpassad grundskola är inte med inom detta program på grund av att lokalerna till anpassad grundskola är få till antalet och att Noltorpsskolan nyligen har byggts.

1.2. Användningsområden

Ramprogrammet ska användas som en riktlinje vid större om-, till- och nybyggnationer av grundskolor i Alingsås kommun. Det ska vara ett hjälpmedel för att garantera en jämförbar standard i kommunens grundskolor. Ramprogrammet kan även spara tid vid genomförandet av projekt och förenkla samspelet beställare/utförare och därigenom minska kostnaderna. Ett övergripande politiskt mål är att arbeta för en god ekonomisk hushållning med kommunens resurser. Ett av Barn- och ungdomsförvaltningens åtagande är att verka för minskade lokalkostnader. Hyrorna finansieras av barn- och elevpengen och kan påverka pengarna som istället skulle kunna gå till fler lärare eller till att på annat sätt öka kvalitén i skolan.

Enligt skollagen (2010:800) har alla barn rätt till en likvärdig utbildning, oavsett skolform och var i landet den anordnas. (1 kap. 8 och 9 §§ Skollagen) Det betyder inte lika mycket resurser överallt, utan att förskolan och skolan har ett kompensatoriskt uppdrag där hänsyn ska tas till barns och

elevs olika förutsättningar och behov. Likvärdighet är snarare en fråga om att skapa förutsättningar för lika livschanser. (SOU 2020:28)

En stor utmaning för att uppnå likvärdighet är skillnaderna och segregationen mellan olika skolor. Lokaliseringen kan ha betydelse för segregationen eftersom den påverkar upptagningsområdet och därmed vilka personer som möts i sin vardag. Utöver lokaliseringen kan också en omsorgsfull utformning av enskilda skolor och förskolor bidra till det kompensatoriska uppdraget och öka likvärdigheten. Den fysiska miljön har ett starkt symbolvärde och kan kommunicera till varje barn och elev att hen är viktig och värd en skola som ger likvärdiga möjligheter. Omsorgsfullt gestaltade förskolor och skolor är inte bara en utbildningsfråga utan även en viktig fråga för byggande av ett långsiktigt hållbart samhälle. Ur ett stadsbyggnadsperspektiv är lärmiljöer en av flera viktiga funktioner som behöver finnas för att staden, orten eller bygden ska fungera. Förskolor och skolor utgör en viktig del av den sociala servicen, av kulturmiljön och av grönstrukturen. Det är också en stor arbetsplats. Rätt lokaliserade kan förskole- och skolmiljöerna bidra till möten, social sammanhållning och positivt identitetsskapande. Rymliga och grönskande utemiljöer kan bidra med ekosystemtjänster och främja såväl fysisk som psykisk hälsa hos dem som vistas i dem. Lokaliseringen påverkar också möjligheten för barn och vuxna att ta sig till skola och förskola till fots, per cykel eller med kollektivtrafik. (Boverket)

1.3. Målgrupp

Ramprogrammet riktar sig till personal inom barn- och ungdomsförvaltningen som kommer i kontakt med ny- och ombyggnadsprojekt. Det är också avsett för projektledare, arkitekter, andra konsulter och entreprenörer som har i uppdrag att planera eller genomföra projekt för barn och elever i Alingsås kommun.

1.4. Framtagning av ramprogram

Ramprogrammet har tagits fram av barn- och ungdomsförvaltningen i samverkan med det kommunala fastighetsbolaget, Alingsåshem. Utgångspunkten för programmet är förvärvad kunskap från tidigare genomförda skolprojekt i Alingsås kommun, erfarenheter från studiebesök samt genom att ta del av andra kommuners program. Inhämtning av synpunkter och förankring av ramprogrammet har främst skett genom olika referensgrupper samt genom diskussionsforum med företrädare för olika specialenheter. De personer som medverkat har varit företrädare eller ansvariga för bland annat, kost, lokalvård, elevhälsa och andra delar av grundskoleverksamheten. Representation har även funnits från fackförbund. Noltorpsskolan är under pågående byggprojekt och utifrån det ser förvaltningen över och reviderar Ramprogram grundskola.

2. Lagar, riktlinjer och mål

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Verksamhet och utformningen av kommunens grundskolor styrs bland annat av:

- Skollagen
- Läroplan för grundskolan
- Läroplan för förskoleklassen
- Läroplan för fritidshemmet
- Barnkonventionen
- Agenda 2030
- Specialpedagogiska skolmyndigheter (SPSM)
- Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för publika delar
- Arbetsmiljölagen
- Kommunallagen
- Plan- och bygglagen
- Boverkets byggregler (BBR)
- Livsmedelslagen
- Miljöbalken
- Brandlagstiftning
- Föreskrifter från Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket, Boverket
- Politiska beslut
- Tekniska krav och anvisningar, exempelvis renhållningsordningen
- Översiktsplan

Dessa myndighetskrav och Alingsås kommungemensamma styrande dokument redovisas inte i ramprogrammet. Dessa ska alltid inhämtas från ursprungskällan.

3. Mark och byggnation

Ramprogrammet för grundskolan kan bidra till kunskap i arbetet med översiktsplanering och detaljplaner så att ytor kan skapas för kommunala ändamål i tidigt skede. Tillsammans med en bra dialog kan detta underlätta arbetet med att få fram mark med detaljplaner för förskolor så att det finns beredskap att möta kommande lokalbehov.

I samband med att Alingsås kommuns tillväxtavdelning arbetar med ny detaljplan för nya bostadsområden initieras en kontakt med barn- och ungdomsförvaltningen för att starta planering med att avsätta tillräckligt stor yta för allmänt ändamål med generell byggrätt. På det sättet kan kommunen agera flexibelt och långsiktigt för att kunna svara mot det kommunala servicebehovet. Markarealen ska finnas för byggnader, utemiljö, parkering och angöring.

Trafikmiljön runt skolan ska särskilt studeras för att minimera eventuella risker och konflikter. Logistiken kring hämtning och lämning är viktigt att beakta. Väl fungerande gång- och cykelvägar till och från skolan ger valmöjlighet för vårdnadshavare att avstå bilen. Det är därför viktigt att placera framtida skolor utmed det planerade huvudcykelnätet.

3.1. Nyckeltal och ytbehov

En F-6-skola i Alingsås kommun bör som minst dimensioneras för 550 elever. För årskurs 7–9 bör skolan dimensioneras för minst 600 elever. Då Alingsås är en tillväxtkommun behöver prognoser utifrån nybyggnation och inflyttning säkerställas inför varje nytt projekt.

Enligt Plan och Bygglagen, PBL, ska det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Det är kommunen själv som bedömer hur stor den ytan ska vara. Kommunens olika kommundelar ger olika förutsättningar, eftersom en förtätning i befintlig stadsmiljö inte kan ge lika stor utemiljö som vid etablering i nya bostadsområden. För att hushålla med markyta bör skolan byggas i flera plan. Alingsås kommun använder sig av 30 kvm/elev som utgångspunkt för utemiljön för elever i årskurs F-6 och 15 kvm/elev för elever i årskurs 7–9. Kvadratmeter per elev är rekommendation från Boverket och kan ses i samband med tillgänglig yta runt omkring skolgården. Fastighetens förutsättningar och läge kan påverka, varför nyckeltalen ska ses som riktlinjer.

Faktaruta

Mark och byggnation

- En skola F-6 bör rymma minst 550 elever
- En skola 7–9 bör rymma minst 600 elever

Yta per elev inomhus:

- Grundskola: 10 kvm (inkl. kök och personalutrymmen)

Yta per elev utomhus:

- Årskurs F-6: 30 kvm
- Årskurs 7–9: 15 kvm

Exempel: Grundskola F-6 i två plan för 550 elever och tillagningskök

Tomt <i>Beroende på tomtens förutsättningar och byggnadens planlösning</i>	Ca 21 000 kvadratmeter <i>Byggnad i två plan och inklusive trafiklösningar</i>
Utemiljö	Ca 16 500 kvadratmeter <i>(550 elever x 30 kvadratmeter)</i>
Trafiklösning	Ca 1 200 kvadratmeter <i>(parkering, angöring, transporter)</i>
Byggnad i två plan	Ca 3 200 kvadratmeter <i>(550 elever x 10 kvm = 5 500 kvm/2 = 2 750 kvm omräknat från LOA till BTA)</i>

3.2. Flexibilitet, effektivitet och hållbarhet

Ramprogrammet ska genomsyras av såväl ekonomisk, ekologisk och pedagogisk hållbarhet, vilket innebär att vara sparsam med både mänskliga och materiella resurser. Inför varje nytt lokalprojekt behöver klimatanpassningsåtgärder tas fram. Alingsås kommun strävar efter en klimatomställning som skapar ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling i samklang med policyn för hållbar utveckling utifrån FN:s Agenda 2030. Ramprogrammet ska även arbeta för att kombinera förutsättningar för en bra utbildning med en effektiv lokalanvändning så att skolans resurser i högre grad kan användas till undervisning och därmed minska "onödiga" lokalkostnader.

För att effektivt kunna nyttja skolans lokaler krävs ett flexibelt förhållningssätt. Effektivitet beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen. Med flexibilitet menas här möjligheter att inom ramen för skolans inre och yttre miljö påverka lärmiljöerna utifrån pedagogik, arbetssätt och gruppstorlek. Den ska även möjliggöra för förändrade åldersstrukturer, dvs en skola kan behöva ställas om till förskola om förutsättningarna kräver det.

Möjlighet att ställa om lokalen på såväl kort som lång sikt skapar förutsättningar för ett ekonomiskt fördelaktigt användande. Omställning innefattar både annan verksamhet inom samma förvaltning och annan kommunal verksamhet.

3.3. Publika delar

Alla delar i en grundskola anses inte vara publika, dvs en miljö dit allmänheten har tillträde. Gränsdragningen mellan publika och verksamhetsspecifika utrymmen är viktig då den ligger till grund för planeringen av exempelvis tillgänglighet och kameraövervakning.

Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet gäller för publika delar i en grundskola. Publika delar definieras i ramprogram för grundskola enligt följande:

- Angöringsplats samt parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig
- Gångvägar mellan angöringsplatser parkeringar, och entréer
- Dörrar och öppningar till byggnader
- Tillgängliga och användbara toaletter och övriga toaletter
- Idrottshall
- Matsal

Klassrum och grupprum bedöms däremot inte som publikt utrymme.

Faktaruta

Tillgänglighet och tekniskt utförande

- Angöringsplats samt parkeringsplatser för personer med svårt att röra sig.
- Gångvägen från angöringsplats/parkering ska vara tillgänglig.
- Personer med svårt att röra sig ska kunna ta sig fram till och använda entrén.
- Alla rum och delar av rum ska lätt kunna nås och användas av personer med svårt att röra sig.
- Lokalerna ska ha bra luftkvalitet så att även personer med allergi och överkänslighet kan vistas i dem.
- Nickel, krom, kobolt samt naturligt eller syntetiskt gummi ska inte finnas eller vara bundet i dörrhandtag, knappar, ledstänger och manöverdon.
- Ljudmiljön ska vara sådan att personer med nedsatt hörsel så långt som möjligt kan delta i verksamheten.
- På varje våningsplan där det finns toaletter ska minst en toalett kunna användas av personer med nedsatt rörelseförmåga.
- Hiss krävs då skolan byggs i fler än ett plan. Placering av hissen i fastigheten ska vara så att den är lätt nåbar både från entréer och ifrån kök och städ.

Regler och riktlinjer

Tillgänglighet skall tillgodoses i enlighet med Boverkets byggregler, Västra Götalandsregionens riktlinjer och standard för fysisk tillgänglighet för publika delar samt Värderingsverket för tillgänglig utbildning – Specialpedagogiska skolmyndigheten.

4. Tillgänglighet

En byggnad ska vara lämplig för sitt ändamål, ha en god form-, färg- och materialverkan, och vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Plan- och bygglagen 8 kap 1 §

Alla barn och elever ska kunna lära och utvecklas i en tillgänglig och trygg miljö. Hur den fysiska lärmiljön är organiserad och utformad påverkar elevernas möjlighet till utveckling, samspel och lärande. För att underlätta lärandet ska lokalerna ha ändamålsenligt utformad ljudmiljö, luftmiljö, visuell miljö, innemiljö och utemiljö. Utgångspunkten ska vara att tillgänglighet är bra för alla. Vid ny- och ombyggnation är det lättare att få med tillgänglighetsaspekten från början i byggprocessen, medan man i befintliga miljöer får arbeta utifrån de fysiska parametrar som redan finns.

Tillgängligheten på skolan gäller elever, personal samt besökande. En vårdnadshavare med nedsatt rörelseförmåga ska kunna lämna och hämta sitt barn, delta på föräldramöten eller andra besök i skolans lokaler.

5. Tekniskt utförande

Utvecklingen i samhället innebär ständigt ny teknik för både byggkonstruktioner, energiförsörjning, uppvärmning med mera. I all byggnation ska fastigheten utformas till den teknik som behövs för både fastighet och verksamhet och att det görs på ett sätt som är hållbart över lång tid. I varje projekt ska olika aspekter vägas in såsom kvalitet, ekonomi, ekologi och arbetsmiljö. Material och installationer ska utformas så det i möjligaste mån förhindrar skadegörelse.

5.1. Material och ytskikt

Materialen i byggnaden ska tåla slitage och solljus, dämpa ljud, vara miljövänliga och giftfria samt vara lätta att städa och underhålla.

Faktaruta

Material och ytskikt

- Material och ytskikt ska kunna rengöras, tvättas eller torkas av.
- Golvmaterial ska väljas utifrån rummets funktion. I rum där många elever vistas samtidigt förordas golvmatta med akustisk ljuddämpning. I våta utrymmen ska våtsäker golvmatta användas. Klinker med halkklass C ska finnas i entréer, linoleum i övriga utrymmen.
- Materialval på väggar ska vara lättskötta och tåliga.
- Undvik rostfria hissdörrar då dessa tenderar att bli kladdiga fort och är tidskrävande att få rena.
- Glaspartier in mot klassrum frostas.

5.2. Färgsättning

Färgsättningen ska ske i harmoni med arkitektonisk utformning och gällande tillgänglighetskrav på synbarhet. Då eleverna själva bidrar med mycket färg genom t.ex. teckningar som uppvisas på väggarna är en bra utgångspunkt vid val av kulörer och uttryck att det ska vara ljusa färger.

Tydliga kontraster förstärker trygghet och orienterbarhet både inomhus och i yttre miljöer. Två kontrasterande färger är fullt tillräckligt. Om vägg och dörrfoder har en färg så kan dörren ha en avvikande färg som signalerar att här är en välkomnande dörr. Dörrar som leder till utrymmen där endast personal ska ha tillträde kan med fördel ha samma färg som vägg för att skapa en lugnare miljö och inte dra till sig uppmärksamhet i onödan.

Faktaruta

Färgsättning

- Färgsättning ska vara i en ljus, lugn kulör samt ske i samråd med arkitekt och uppfylla krav på kontrastverkan och synbarhet.
- Färgsättning ska väljas så att den håller över tid.
- Välj enfärgat och undvik mönster

5.3. Ljud och Ljus

En god ljusmiljö är viktig, belysningen bidrar till hela rummets upplevelse. Tillgång till dagsljus påverkar både elever och personals arbetsmiljö. Tillsammans med dagsljus skapar allmänbelysning och punktbelysning en bra ljusmiljö. Viktigt är också att belysningen tillåter flexibilitet i användningen av rummen. För att kunna se bra på en projicerande yta under dagar med sol behöver skolan utrustas med mörkläggningsgardiner eller annan lösning som kan stänga ute solen.

En bra ljudmiljö minskar oro och stress hos både elever och personal. En bra ljudmiljö kännetecknas av att viktiga ljud, det vill säga de ljud som en person behöver i en viss situation, går att uppfatta utan ansträngning. Det är därför viktigt att skapa en lugn ljudmiljö genom möjlighet att avskärma, genom bra val av interiör samt "tyst" teknisk utrustning. Vid inköp av inventarier ska material väljas så att ljudnivåerna hålls så låga som möjligt. Det kan handla om t.ex. ljuddämpande yta på bord, tasslar på stolar och bord. Val av material på inventarierna samt hur de är konstruerade är också av betydelse. Ljudabsorbenter på väggar gör stor skillnad och även ljudisolerade dörrar in mot exempelvis klassrum. För att ljudmiljön ska bli bra i klassrum är placering av ljudabsorbenter i förhållande till hur elever vistas i rummet och placering av inventarier viktig.

Faktaruta

Ljud

- Allmänna utrymmen och arbetsplatser ska uppfylla god akustik, ljudklass C.
- Högre ljudklass vid elevhälsa, expedition och mötesrum.
- Bakgrundsbuller från ventilation och trafik ska minimeras.
- Ljudisolerade dörrar mellan klassrum och torg/korridor.

Ljus

- Rekommenderad ljusstyrka vid skolarbete ska följas.
- Rum där elever vistas stadigvarande ska ha tillräckligt med dagsljus. Fönsterytan ska vara minst 10 % av golvytan.
- I alla verksamhetsrum monteras belysning som är dimbar.

5.4. Luft

Luftmiljön påverkas av faktorer som till exempel det termiska klimatet, luftkvaliteten och ventilationen. Kvaliteten på luftmiljön påverkar i sin tur möjligheten till inlärning. Ett gott klimat och en god luftkvalitet i undervisningslokaler bidrar till att undervisningen kan bedrivas utan att verksamheten störs och att varken elevers eller personalens hälsa inte påverkas negativt på kortare eller längre sikt av de som vistas i lokalen.

Faktaruta

Luft

- Ventilation i rum för fler än 6–8 personer, dvs klassrum, matsal, konferensrum, utrustas med variabelflödessystem (VAV).
- För övriga rum installeras konstantflöde (CAV)
- Temperaturen ska vara jämn och anpassad till verksamheten.
- Temperaturen ska hålla +20–22 grader i klassrummen

5.5. Avfallshantering och källsortering

Miljöhus uppförs som en fristående byggnad och placeras i närheten av storkök. Huset ska utformas så att källsortering av avfall/matavfall är möjlig. Ytskikt ska vara tåliga och både väggar och golv ska kunna spolras av. Närhet till vattenutkastare så att slang kan användas vid rengöring förordas. I planeringen av dessa utrymmen ska man sträva efter att eleverna aktivt ska kunna delta i källsorteringen. Vid varje projekt ska alternativet med underjordsbehållare för avfallshantering ses över.

5.6. El, tele

Det behöver finnas god tillgång till eluttag både i verksamhetslokaler och personalutrymmen. Digitala verktyg behöver kunna laddas och hanteras säkert över natten. **Låsbara fasta skåp** med laddmöjligheter och som är godkända för förvaring av IT-utrustning behöver finnas i anslutning till eller i klassrum/hemvist.

I förråd och toalettutrymmen används närvarogivare.

På fasad monteras väggarmaturer som lyser under den mörka tiden på dygnet. Där eleverna vistas mest under höst och vintertid monteras stolpbelysning som också lyser under den mörka tiden. Där skolan är placerad i ett bostadsområde är det viktigt att tänka på hur ljuset från lamporna fördelas.

Skolan utrustas med anslutning för fast telefon och bärbar telefon. Telefonmottagningen ska utredas så att skolan har god täckning både inom- och utomhus.

Innerdörrar i brandcellsgränser förses med magnetuppställning kopplat till brandlarm.

Faktaruta

El, telefon

- Skolan ska utrustas med anslutning för fasta och bärbara telefoner.
- Frånvarostyrning av belysning i klassrum, torg, matsal etc.
- Styrning av belysning i inomhusstråk; entréer, korridorer, pausrum etc ska ske via inbrottslarm. Dvs ljuset tänds vid avlarmning.
- Förråd och toalettutrymmen utrustas med närvarogivare.
- Entrédörrar ska förses med elektriska dörröppnare.
- Eluttag ska vara dimensionerade och placerade för teknisk apparatur och olika krav på belysning.
- Belysningen inomhus ska vara dimbar.
- God tillgång till eluttag i verksamhetslokalerna och personalutrymmen.
- Digitala verktyg behöver kunna laddas och hanteras säkert under natten.
- Utrustas med anslutning för en fast telefon och i övrigt bärbara telefoner.
- El på utsidan till fasadbelysning, fasadskylt, eventuella förråd och de stolpar som ska placeras ut på skolgården.

5.7. Information- och kommunikationsteknik (IKT)

Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling.

Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information (Lgr-22).

De möjligheter och utmaningar som digitaliseringen innebär, utgör en central del i utvecklingen av undervisning och lärande. Digitaliseringen är en viktig resurs för att på varierade sätt stötta, individualisera och utveckla lärandet för alla barn och elever. Digitaliseringen understödjer vidare arbetet med att erbjuda en modern utbildning där barn och elever ges kompetens och verktyg för demokratiskt deltagande i nu- och framtida samhälle och arbetsmarknad.

Skolor ska ha god tillgång till trådlös datakommunikation. Det trådlösa nätverket ska dimensioneras så att en utökning av kapaciteten är möjlig om fler trådlöst anslutna enheter ökar. Nätverket ska även gå att nå en bit ute på skolgården.

I klassrum, större gemensamma ytor, stora grupprum och konferensrum ska förberedelser i form av nödvändiga uttag samt kanalisation göras för att möjliggöra installation av projektor och högtalare.

Faktaruta

Informations- och kommunikationsteknik

- Installation av trådlöst datanätverk.
- Förberedelser för att möjliggöra installation av projektorer.
- Förberedelser för att möjliggöra installation av högtalare.
- Förberedelser för att möjliggöra installation av fasadklocka.

6. Trygghet och säkerhet

Elever i grundskola har rätt till en trygg och säker miljö.

Faktaruta

Trygghet och säkerhet

- På fasad monteras väggarmaturer som lyser under den mörka tiden på dygnet. Där eleverna vistas mest under höst och vintertid monteras stolpbelysning som också lyser under den mörka tiden.
- Brandlarm som är anslutet till Räddningstjänsten enligt Fabs riktlinjer för ny- och ombyggnad.
- Till brandvarningslarmet ansluts också takfotslarm och visuellt larm.
- Innerdörrar i brandcellsgränser förses med magnetuppställning kopplat till brandlarm.
- En så kallad lock-down funktion ska installeras.
- Dörrar till klassrum förses med låsvred.
- Utrymningsdörrar ska även fungera för inrymning, så de ska ha en öppningsanordning från båda sidor.
- Utrymningsplaner ska finnas och vara väl synliga i lokalerna.
- Återsamlingsplatsen ska vara väl markerad.
- Skolan förses med ett kombinerat passagesystem, inbrott- och brandvarningslarm enligt Fabs riktlinjer för ny- och ombyggnad (version 2019-06-25).
- Insynsskydd på fönster i markplan.
- Öppningsbara fönster ska kunna låsas.
- Personalarbetsplatser planeras i anslutning till hemvister, vilket gör att elever har närhet till personal.
- Placering av reception vid huvudentrén.

6.1. Integritet och utsatthet

Det är viktigt att alla elevers integritet skyddas och i alla Alingsås grundskolor ska miljön vara trygg och fri från våld och kränkningar. Inomhusmiljön ska vara överblickbar, tydlig och väl belyst. Det ska finnas ytor för avskildhet men de ska vara synliga för vuxna och placeras med närhet till andra funktioner.

Skolgårdar och gång- och cykelstråk ska vara trygga, överblickbara och väl belysta.

Kameraövervakning kan vara ett alternativ i arbetet mot otrygghet och/eller skadegörelse. Förberedelse för kameraövervakning ska göras då förvaltningen bedömer att behov finns samt att denna övervakning bedöms vara kostnadseffektiv.

6.2. Utrymning

Utrymning innebär att elever och personal lämnar byggnaden för att söka skydd vid brand. Det är viktigt med en logisk placering av utrymningsvägarna, att de är framkomliga och att gångavståndet i och till utrymningsvägarna beaktas. Hänsyn ska tas till att verksamheten består av elever som är beroende av vuxnas hjälp vid utrymning. Att använda samma vägar för utrymning som eleverna använder i daglig verksamhet underlättar. Utrymningsplaner ska finnas och vara uppsatta väl synligt i korridorerna. Syftet med en utrymningsplan ska vara att den i så stor utsträckning som möjligt är självinstruerande. För elever och personal med nedsatt rörelseförmåga kan det vara svårt att utrymma via byggnadens utrymningsvägar, särskilt om dessa utgörs av trappor. Genom att i direkt anslutning till respektive trappa skapa en egen brandcell i form av en foajé eller liknande kan de som har svårt att gå i trappor vänta tills hjälp med flytt till annan våning kommer. Återsamlingsplatser ska vara tydligt markerade.

6.3. Inrymning

Inrymning innebär att elever och personal stänger in sig i ett rum vid hot. Genom att låsa dörren och/eller barrikadera den blir det svårare för en gärningsperson att komma in. Det är också en fördel om det går att gömma sig, att vara tyst och om möjligt täcka för eventuella fönster. Inrymning är ingen garanti för säkerhet, men bidrar ofta till att förhindra att människor kommer till skada. En avgörande faktor för hur inrymning fungerar är lokalernas utformning. Dörrar som används för utrymning ska även fungera för inrymning. Det betyder att det alltid ska vara möjligt att återvända genom dörren vid en utrymningsituation och dörrarna ska vara försedda med öppningsanordningar från båda sidor.

Få entréer innebär att det är svårare för utomstående att ta sig in på skolan.

6.4. Lås och larm

Det är viktigt att all personal på skolan har god kunskap om lokalerna, till exempel nödutgångar, flyktvägar och eventuella larm. Består skolan av olika byggnader, flera våningsplan med flera entréer så ska dessa vara tydligt märkta, exempelvis med olika bokstäver eller symboler. Då blir det enklare att informera elever och personal om var den akuta händelsen äger rum. Det blir också enklare att ge polis och räddningstjänst den information som de behöver.

Ett elektroniskt passersystem ger en möjlighet att enkelt låsa alla entrédörrar samtidigt.

Zoner för inbrottslarm ska indelas utifrån kvällsaktiviteter på skolan, skolans uthyrningsbarhet och gemensamma funktioner.

7. Entréer och kapprum

Skolans utformning ligger till grund för var entréer och kapprum placeras. För elever i förskoleklass upp till årskurs 6 ska utgångspunkten vara max en entré per hemvist. För elever i årskurs 7–9 kan andra lösningar göras eftersom hemvister i dessa årskurser ofta har en annan utformning.

Grundskolor bör i största möjliga utsträckning utformas "skolösa", dvs att ytterskor lämnas i kapprum eller vid entréer. Efter en tydlig skogräns sker vidare förflyttning i strumplästen, med inneskor eller skoskydd. En skofri skola bedöms ge ökad trivsel, minskat behov av städning och det hjälper även till att skydda de invändiga ytorna på ett bra sätt.

7.1. Huvudentrén

Skolan ska ha en tydlig och välkomnande huvudentré, som är lätt att hitta även för den som inte tidigare varit här. Som besökare till skolan ska man bli sedd och även få en tydlig överblick över skolan från entrén. I anknytning till huvudentrén ska det finnas en reception som kan bestå av en receptionsdisk som ska vara bemannad eller i enklaste fall bestå av en informationstavla för tydlig vägledning.

Huvudentrén kan fungera som en gemensam entré för hela skolan eller vid behov kompletteras med entréer vid hemvister. Från huvudentrén kliver man rakt in i byggnadens hjärta med allmänna funktioner som samutnyttjas av alla såsom bibliotek, slöjd, bild m.m.

7.2. Kapprummet

7.2.1 Förskoleklass – årskurs 6

I anslutning till hemvisten placeras kapprummet där elevernas ytterkläder och skor förvaras. I kapprummen ska det finnas klädfack och skohylla dimensionerat för 30 elever per klass. Det ska finnas torkmöjligheter för kläder i form av torkskåp. Placering av torkskåp behöver vara utmed vägg för att hålla nere ljudet. Val av matta behöver göras utifrån ålder på elever.

7.2.2 Årskurs 7–9

För eleverna ska det finnas låsbara elevskåp för förvaring av ytterkläder, skor samt undervisningsmaterial. Skåpen bör vara utrustade med eluttag och ska placeras/utformas så att damm och skräpsamlade ytor undviks.

Faktaruta

Entréer

- Alla entréer ska vara tydligt uppskyttade.
- Entréer ska vara väderskyddade.
- Innanför entrédörr ska finnas infälld entrématta för att minska mängden sand och grus som dras in i lokalerna och därmed underlätta städningen.
- All klinker som läggs i entréhallen ska vara av halkklass C.
- Toaletter i anslutning till entréer.
- Huvudentrén ska utrustas med skohyllor.
- En RWC ska finnas i närheten till huvudentré.

Kaprum

- För åk F-6 ska det finnas torkmöjligheter för kläder i direkt anslutning till kapprummet.
- För åk F-6 ska det finnas klädfack med överhylla och skohylla. 30st/klass.
- För åk 7–9 ska det finnas låsbara elevskåp.

8. Lärmiljöns utformning

Lärmiljöns utformning avser alla ytor inomhus där eleverna vistas under dagen, utomhusmiljön är specificerad under kapitel 14. Det är viktigt att ha i åtanke att lärandet pågår överallt och hela tiden, i alla lokaler, både inne och ute. Ramprogrammet ska alltid utgöra en utgångspunkt vid planering av skollokaler men enskilda projekt och utifrån hur elevstruktur ser ut i ett geografiskt område kan behöva kompletteras med projektspecifika krav. Utformningen av skolans lokaler ska utgå ifrån Specialpedagogiska Skolmyndighetens tillgänglighetsmodell, som anger ramar för den fysiska, sociala och pedagogiska lärmiljön. Det är den alltid den senaste versionen av tillgänglighetsmodellen som ska användas och refereras till.

Grundskolans lokaler ska vara en mötesplats för gemenskap, där ingen ska diskrimineras av lokalernas utformning eller placering, utan möjliggöra tillgänglighet för alla. Lokalerna ska erbjuda ändamålsenliga lärmiljöer utifrån läroplanens krav och årskurs. Hur rummen placeras i förhållande till varandra har betydelse för hur de används och hur samverkan mellan grupper kan genomföras. För att undvika en utformning med alltför mycket traditionella, tomma korridorer, bör lokalerna placeras runt ett eller flera centrala nav. Genom att tidigt i arbetet med en ny grundskola fundera över samverkan och gemensamma aktiviteter kan en god lokaleffektivitet åstadkommas.

F-klass - åk 2 behöver verksamhetsyta där bestämda elevgrupper har sin tillhörighet samt tillgång till idrottslokal. Åk 3-6 behöver även speciallokaler såsom slöjdsalar, teknisksal, bildsal, musiksal,

idrottslokal och hem- och konsumentkunskapssal. För åk 7-9 behövs speciallokaler såsom estetiska verkstäder, elevuppehållsytor och laborationssalar läggas till.

8.1. Förskoleklass till årskurs 6

8.1.1 Hemvist

En hemvist är den del av skolan där eleven tillbringar huvuddelen av dagen, både under skoltid och för de yngre eleverna även under fritidsverksamheten. Hemvisten bör ha plats för 3-6 klasser.

Hemvisten innehåller klassrum, grupprum, arbetstorg, kapprum, WC/RWC, förvaringsutrymmen samt andra funktioner som gynnar elevernas lärande och utveckling. I hemvist där det finns fritidshem används alla lokaler av både skola och fritidshem. Klassrum, grupprum och arbetstorg anpassas och inreds därför på ett sätt där alla rum utgör en helhet för både skolverksamhet och fritidshemsverksamhet. I anslutning till hemvisten ska det finnas arbetsrum för den personal som i huvudsak arbetar med de elever som tillhör hemvisten

Faktaruta

Hemvist

- Hemvisten ska rymma 3-6 klasser.
- Hemvisten ska innehålla klassrum, grupprum, arbetstorg, toaletter, förråd.
- I alla rum i hemvisten ska det finnas gott om eluttag för att enkelt kunna ladda datorer, plattor etc.
- Det ska finnas utrymme för förvaring av material som används frekvent.
- Förvaring av datorvagnar/datorskåp ska möjliggöras i eller i anslutning till hemvisten.
- Det ska finnas möjlighet till källsortering av det vanligast förekommande fraktionerna.
- Utställningsytor och projiceringsytor ska finnas på bestämda väggar.

8.1.2 Klassrum

Det är i klassrummet som skolans kärnverksamhet bedrivs. För elever i åk F-6 ska det finnas ett hemklassrum per klass. Klassrummet ska kunna användas på olika sätt. Det ska vara flexibelt och passa för så väl mindre elevgrupper, ca 15 elever, men även för större grupper, ca 25-30 elever. En varierad möblering ska kunna var möjlig och exempelvis vikväggar kan med fördel användas för att dela av rummet. Det är av yttersta vikt att väggen dels är välisolerad och samtidigt lättmanövrerad. Det är önskvärt att två klassrum ligger vägg i vägg med varandra och att dessa kan öppnas upp emot

varandra för att kunna utgöra samling-/undervisningslokal för stora grupper. Fönster till och från korridorer ska vara ovanför ögonhöjd för att elevernas ska få lugn och ro.

Faktaruta

Klassrum

- Ett hemklassrum per klass.
- Ett klassrum dimensioneras för upp till 32 personer.
- Kvadratiska eller rektangulära klassrum rekommenderas.
- Förberedelse för installation av utrustning för multimedia med nödvändiga uttag för att kunna montera projektor, högtalare, interaktiva skrivartavlor.
- Fönster bör inte placeras mot röriga miljöer såsom skolgård eller väg. Är det placerade på det viset ska de sitta på en sådan höjd att eleverna inte ser ut när de sitter ner, alternativt vara frostade nertill.

8.1.3 Grupprum

Till varje klassrum ska det finnas ett grupprum med åtkomst från, samt visuell kontakt med klassrummet. Utöver det så bör det finnas ytterligare grupprum i hemvisten. Dessa grupprum ska kunna användas av alla klasser och möjliggöra undervisning enskilt eller i liten grupp, specialundervisning och ateljéverksamhet.

Faktaruta

Grupprum

- Det ska finnas grupprum per klass med access från klassrummet.
- Det bör även finnas gemensamma grupprum i olika storlekar med tillträde från arbetstorget.

8.1.4 Arbetstorg

Arbetstorget ska fungera som ett nav och vara ett gemensamt rum för alla elever i hemvisten. Det ska placeras så att det utgör en tydlig enhet med de andra rummen och inte åtskiljas av exempelvis en korridor. Torget ska kunna delas av och förändras efter behov. Det ska finnas plats för eleverna att arbeta både enskilt och i grupp. De ska också kunna umgås och knyta sociala kontakter med

andra elever. Arbetstorget kan med fördel bryta av mot övriga rum i hemvisten exempelvis vad gäller takhöjd, material och belysning. Då flera elevgrupper kan befinna sig i rummet samtidigt behövs bra akustiska åtgärder för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå.

8.1.5 Fritidshem i hemvisten

Enligt Läroplan för grundskola (Lgr 22) ska förskoleklass, grundskola och fritidshem utveckla samarbetsformer som ska stödja alla elevers varierande utveckling och lärande. Det är viktigt att alla möjligheter till samverkan tas till vara.

När det gäller lokalerna är det viktigt att det finns en klarhet i hur rummen i hemvisten ska användas både under skoltid och under fritidshemstid då arbetstorg, klassrum och grupprum i hemvisten ska fungera som fritidshem både före och efter skoldagen för de yngre eleverna. Det är viktigt att hemvisten ger möjlighet till olika typer av verksamheter, både livliga samt lugnare och mer stilla aktiviteter, både i större och mindre grupper. Efter skoldagens slut har dessutom många barn behov av att dra sig undan för att vila eller läsa läxor.

I eller i närheten av hemvisten ska fritidshemmet ha tillgång till ett eget låsbart förrådsrum för skapande material, materialvagnar, material för utomhusaktiviteter etc. Överblickbarheten från arbetstorg till övriga rum ska vara god samt att möblering av rummen behöver anpassas även efter fritidshemmets behov.

Faktaruta

Fritidshem i hemvisten

- Hemvisterna ska kunna fungera som fritidshem.
- Hemvisterna ska utrustas med pentry bestående av kyl/frys, diskbänk, överskåp, och micro.
- Det ska finnas låsbart utrymme för fritidshemmets material.

8.2. Årskurs 7–9

8.2.1 Hemvist

En hemvist är den centrala vistelseplatsen för eleverna under dagen. För årskurs 7–9 bör hemvisten ha plats för 5-6 klasser.

Hemvisten innehåller klassrum, grupprum, WC/RWC, förvaringsutrymmen samt andra funktioner som gynnar elevernas lärande och utveckling. Här kan dock arbetstorg, kapprum och uppehållsytor med

fördel vara gemensamma för flera hemvister. I anslutning till hemvisten ska det finnas arbetsrum för den personal som i huvudsak arbetar med de elever som tillhör hemvisten.

Faktaruta

Hemvist

- Hemvisten ska rymma 5–6 klasser.
- Hemvisten ska innehålla klassrum, grupprum, toaletter, förråd.
- Arbetstorg, uppehållsytor och kapprum kan delas av flera hemvister.
- I alla rum i hemvisten ska det finnas gott om eluttag för att enkelt kunna ladda datorer, plattor etc.
- Det ska finnas utrymme för förvaring av material som används frekvent.
- Förvaring av datorvagnar/datorskåp ska möjliggöras i eller i anslutning till hemvisten.
- Det ska finnas möjlighet till källsortering av det vanligast förekommande fraktionerna.
- Utställningsytor och projiceringsytor ska finnas på bestämda väggar.

8.2.2 Klassrum

Det är i klassrummet som skolans kärnverksamhet bedrivs. Klassrummet ska kunna användas på olika sätt. Det ska vara flexibelt och passa för såväl mindre elevgrupper, ca 15 elever, som för större grupper, ca 30 elever. En varierad möblering ska kunna vara möjlig och exempelvis vikväggar kan med fördel användas för att dela av rummet. Det är av yttersta vikt att väggen dels är välisolerad och samtidigt lättmanövrerad. Det är önskvärt att två klassrum ligger vägg i vägg med varandra och att dessa kan öppnas upp emot varandra för att kunna utgöra samling-/undervisningslokal för stora grupper. Fönster till och från korridorer ska vara ovanför ögonhöjd för att elevernas ska få lugn och ro.

Faktaruta

Klassrum

- Ett klassrum dimensioneras för upp till 32 personer.
- Förberedelse för installation av utrustning för multimedia med nödvändiga uttag för att kunna montera projektor, högtalare, interaktiva skrivartavlor.

8.2.3 Grupprum

Till varje klassrum ska det finnas ett grupprum. Grupprummet ska ha åtkomst från och visuell kontakt med klassrummet. Utöver det så bör det finnas ytterligare grupprum i hemvisten. Dessa grupprum ska kunna användas av alla klasser och möjliggöra undervisning enskilt eller i liten grupp, specialundervisning och ateljéverksamhet.

8.2.4 Arbetstorg

Arbetstorget ska fungera som ett nav och vara ett gemensamt rum för alla elever i hemvisten. Det ska placeras så att det utgör en tydlig enhet med de andra rummen och inte åtskiljas av exempelvis en korridor. Torget ska kunna delas av och förändras efter behov. Det ska finnas plats för eleverna att arbeta både enskilt och i grupp men de ska också kunna umgås och knyta sociala kontakter med andra elever. Arbetstorget kan med fördel bryta av mot övriga rum i hemvisten exempelvis vad gäller takhöjd, material och belysning. Då flera elevgrupper kan befinna sig i rummet samtidigt behövs bra akustiska åtgärder för att hålla ljudnivån på en acceptabel nivå.

För elever i årskurs 7–9 kan ett större torg med gemensamma funktioner som bibliotek, café, etc. vara ett bra val. Men det är viktigt att beakta att även äldre elever behöver mindre ytor och funktioner som ger närhet och trygghet.

Faktaruta

Grupprum

- Det ska finnas ett grupprum per klass med access från klassrummet.
- Det bör även finnas gemensamma grupprum i olika storlekar med tillträde från arbetstorget.

Arbetstorg

- Förberedelse för installation av utrustning för multimedia med nödvändiga uttag för att kunna montera projektor, högtalare, interaktiva skrivartavlor.

8.3. Kreativt center/specialsalar

Det kreativa centret innehåller specialsalar i form av ateljéer och verkstäder. Inför varje nytt projekt ska det definieras hur dessa salar ska utformas och utrustas. Huvudinriktningen är att dessa salar ska möjliggöra rörelse, skapande, laborationer, matlagning, programmering etc. Den moderna tekniken förändras snabbt och det gäller att lokalerna anpassas för att vara ändamålsenliga även i framtiden.

I anslutning till specialsalar bör det finnas grupprum.

Behovet av "preprum" i anslutning till specialsalar behöver alltid utredas. Detta för att minimera den tid som salarna behöver användas för förberedelser.

Att placera liknande specialsalar i närheten av varandra underlättar samarbete. Det kreativa centret bör placeras så att andra aktörer kan nyttja det efter skoltid. En fördel är att det får en egen entré, dels för externa aktörer men även för att lätt kunna röra sig både inne och ute i undervisningen. Om ett av rummen ska vara lämplig för ämnet musik, så behöver akustiken anpassas efter den verksamheten.

8.4. Särskild undervisningsgrupp

Enligt skollagen ska alla elever få den ledning och stimulans de behöver för att utifrån sina förutsättningar utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. I första hand ska det särskilda stödet ges genom olika former av anpassningar inom ramen för elevens ordinarie undervisningsgrupp, men om det finns särskilda skäl kan det ges i en särskild undervisningsgrupp. Det bör därför planeras in utrymme för särskild undervisningsgrupp.

När det gäller lokaler för denna form av undervisning är det viktigt hur dessa utformas och var de placeras. De ska kunna erbjuda eleven ett mindre sammanhang med en lugnare miljö och med färre intryck än den ordinarie undervisningsgruppen. Lokalerna ska anpassas på ett sådant sätt att vissa elever har sin hemvist där, men elever ska även kunna komma och gå till dessa lokaler på ett smidigt sätt. Det är önskvärt med två olika placeringar av särskild undervisningsgrupp. En som placeras avskilt från den ordinarie verksamheten och en som ligger närmare de ordinarie undervisningsgrupperna. Lokalerna bör bestå av fler mindre rum så att man kan dela in eleverna i ålders- eller funktionsrelevanta grupper. I anslutning till dessa lokaler kan det även finnas vissa sociala ytor och utrymme för kreativt arbete med eleverna.

Faktaruta

Kreativt center/specialsalar

- Salarna får gärna utrustas med instruktionsöar.
- Specialsalarna ska placeras i anslutning av varandra.

Särskild undervisningsgrupp

- Plats för 8-12 elever.
- En sal där alla kan samlas samt några mindre rum där eleverna kan jobba mer avskilt.
- Varje elev ska ha möjlighet till en egen plats som är avskärmd ifrån övriga elever.

8.5. Idrottshall/Gymnastiksal

En fullstor idrottshall är inget krav för en grundskola. Men då en sådan är en tillgång för föreningsliv och kommunens invånare ska barn- och ungdomsförvaltningen tillsammans med kultur- och utbildningsförvaltningen göra en noggrann analys vid varje ny- eller ombyggnation.

Även innehållet i idrottshall/gymnastiksal behöver ske i samråd med kultur- och utbildningsförvaltningen.

Riktvärden för en F-3 skola är ca. 12x25 m och för F-9 ca. 18x36m. Riktvärdet för "fullstora" idrottshallar är ca 20x40 m. Idrottshallen ska kunna delas av för undervisning i halvklass.

8.5.1 Omklädningsrum och duschutrymmen

Dusch och omklädningsrum ska utformas så att det blir en likvärdig, tillgänglig och trygg plats för skolans elever. Storleken på omklädningsrummen bör dimensioneras så att fyra elevgrupper kan nyttja rummen samtidigt, dvs två grupper kan byta om till lektion samtidigt som två byter om efter lektion.

Faktaruta

Idrottshall/gymnastiksal

- Utformning av idrottshall/gymnastiksal sker vid varje projekt i samråd med Kultur- och utbildningsförvaltningen.
- Förråd för idrottsmateriel/utrustning ska vara näbart direkt från idrottshall/gymnastiksalen.

Omklädningsrum och duschutrymmen

- Det ska finnas skiljevägg mellan varje dusch.
- Minst en dusch ska ha låsbar dörr.

8.6. Gemensamma rum och funktioner

8.6.1 Skolans "hjärta"

"Hjärtat" är skolans naturliga mötesplats och självklara centralpunkt och kan med fördel användas som samlingsrum och/ eller uppehållsrum. Kommunikationen mellan denna yta och övriga verksamhetsytorna ska vara såväl enkel som tydlig. Här ska det finnas plats för möten, informationsinhämtning och presentation. Det ska vara en flexibel plats som ska kunna utvecklas och

anpassas efter tiden samt olika verksamheter och olika pedagogiska behov. Det behöver även finnas plats för både aktiva och mer lugnare aktiviteter. "Hjärtat" ska planeras så att det finns en god balans mellan överblick, trygghet, ljudmiljö och samverkan.

Det är här i "Hjärtat" som de funktioner och ytor som ska kunna hyras ut efter skoltid placeras, det kan bland annat handla om matsal, bibliotek och kreativt center.

8.6.2 Samlingssal

Samlingssalen ska vara en plats där hela skolan eller delar av skolan lätt kan samlas. Det är viktigt med god teknisk utrustning. Lokalen ska möjliggöra flexibel möblering, för både större och mindre sammankomster. Samlingssalen kan vara idrottshallen eller skolans matsal. Med fördel kan dessa lokaler kompletteras med någon form av gradänglösning/en bred "trappa" som möjliggör att den även kan brukas för t.ex. avslutningar, föräldramöten, föreställningar och olika typer av informationstillfällen.

8.6.3 Skolbibliotek

Skolbiblioteket i Alingsås ska vara en pedagogisk resurs i elevernas lärandeprocess. De ska vara en aktiv part i att utveckla elevernas läslust och intresse för litteratur. Skolbiblioteket ska också stimulera och fördjupa elevernas medie- och informationssökarkompetens för ökad delaktighet i ett demokratiskt samhälle. Det är viktigt att utveckla digitaliserade skolbibliotek där eleverna kan använda de lärverktyg som finns i skolan.

Skolbiblioteket ska ha en tydlig och integrerad koppling till skolans övriga verksamhet. Det behöver placeras centralt för en stark förbindelse till "hjärtat" och de gemensamma mötesplatserna.

Faktaruta

Skolans "hjärta" och samlingssal

- Ska förses med god teknisk utrustning.
- Här ska det finnas plats för möten, informationsinhämtning samt presentation.

Skolbibliotek

- Ska placeras centralt för en stark förbindelse till "hjärtat" och de gemensamma mötesplatserna.
- Ska ha ett arbetsrum i anslutning till lokalerna för personal som arbetar som skolbibliotekarie eller en personal med särskilt skolbiblioteksansvar.
- Ska förses med god teknisk utrustning.
- Lokalen ska vara utformad för att kunna inrymma boksamlingar och övrigt medieutbud anpassat utifrån antalet elever.

Skolbiblioteket ska, när det är möjlig, dela lokaler, personal, boksamlingar och övrigt medieutbud med folkbibliotek.

8.6.4 WC och RWC

En utgångspunkt är två toaletter per klass eller en för varje påbörjat 15-tal elever. Det är inte nödvändigt med skilda toaletter mellan könen. Toaletterna ska placeras avsides men inte på en otrygg plats. På toaletten eller i anslutning till den ska det finnas en plats för handtvätt. För ökad trygghet ska dörrar in till toaletterna vara ljudisolerade samt att låsen ska vara anpassade till att barn och elever ska kunna låsa.

8.6.5 Förråd

Förutom förråd i varje hemvist bör det finnas ett större förråd för material placerat på varje våningsplan.

8.6.6 Matsal

När en matsal planeras ska tanken vara restaurang istället för bespisning. Det gäller såväl lokalens utformning som inredning och möblering. Matsalen skall dimensioneras så att den möjliggör för eleverna att äta i lugn och ro utifrån livsmedelsverkets rekommendationer att servering sker från klockan 11:00.

Det kan byggas flera rum i olika storlekar i anslutning till varandra eller att man möjliggör att flexibelt skapa mindre rum med skärmar eller liknande. Allt detta för att ge ökad trygghet, bättre matro och högre social samvaro. Sittplatser bör beräknas kring mindre bord, ej långbord.

Flödet i matsalen är avgörande. Det ska finnas separat ingång och utgång. Elever som köar för att ta mat ska vara åtskilda från de elever som sitter och äter. I den mån det är möjligt ska köerna in till matsalen vara utanför matsalen. Likaså ska de elever som ätit klart och ska lämna sin disk inte krocka med andra elever.

I anslutning till matsal ska det finnas möjlighet till handtvätt.

För att uppnå god ljudmiljö behöver kök och diskrum skärmars av mot matsalen. Matsalen kan även komma att användas utifrån fler aktiviteter.

Faktaruta

WC/RWC

- En utgångspunkt ska vara två toaletter per klass eller en för varje påbörjat 15-tal elever.
- RWC ska finnas i anslutning till varje hemvist.
- Dörren ska vara ljudisolerad.

Matsal

- Separata in- och utgångar.
- Elever som köar ska hållas åtskilda från de som sitter och äter.

8.6.1 Servering

I matsalen används självservering från en serveringsline. Personalen arbetar bakom linan och eleverna tar mat från andra sidan. I serveringslinan ska samtliga lunchkomponenter få plats med undantag för bröd, dryck, sallad. Enhet för sallad ska placeras så att man börjar ta av denna först. Separata enheter för dryck, bröd och specialkost ska planeras in på strategiska platser inom matsalen.

9. Elevhälsa

Elevhälsoteamet består av skolsköterska, skolläkare, skolpsykolog, skolkurator och specialpedagog/speciallärare. Samtliga dessa funktioner och kompetenser är viktiga för elevens lärande och utveckling. Alla elever ska ges tillgång till olika former av elevhälsa utifrån ett individbehov. Detta ställer stora krav på miljön och lokalernas utformning. Lokalerna ska vara både tillgängliga och trygga, samtidigt som det behöver finnas en viss avskildhet exempelvis för elever som väntar på kurator eller skolsköterska. För god samverkan bör elevhälsans lokaler placeras i anslutning till varandra. Det finns även ett samband mellan elevhälsans lokaler och skolledningen som bör tas hänsyn till vid planeringen av en ny grundskola.

I en skola med 500–600 elever behövs normalt två fullt utrustade skolsköterskerum, en arbetsplats vardera för kurator och psykolog samt utrymme för specialpedagog. Antalet arbetsplatser för specialpedagog kan variera beroende på skolans förutsättningar och elevhälsans uppdrag.

Av sekretessskäl ska lokaler för elevhälsa vara utformade så att de undersökningar och samtal som förs i rummet inte kan uppfattas av obehöriga.

9.1. Väntrum

Elevhälsan kan med fördel ha ett gemensamt väntrum. Önskvärt är att kunna dela av väntrummet, med exempelvis en spalje, så att besök till kurator, psykolog och skolsköterska kan ske anonymt om så önskas. Väntrummet ska vara möjligt att skydda från insyn så att man inte kan se vem/vilka som sitter i väntrummet. I anslutning till väntrummet ska en RWC med möjlighet till dusch vara placerad.

9.2. Vilrum

I anslutning till elevhälsans lokaler placeras ett vilrum för elever. Ett vilrum för elever ska inte kombineras med vilrum för personal. Vilrum för personal får placeras på annan plats i skolan.

Vilrummet bör ha dörr mot både väntrum och skolsköterskerum och placeras nära toalett. Det är önskvärt med vädringsfönster.

9.3. Skolsköterska

Lokalen ska vara så stor att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis undersökningsbreds, skrivbord och möbler för samtal. Det behöver också finnas tillräckligt med plats så att fastställda krav på avstånd mellan elev och syntavla tillgodoses. Syntavlan måste kunna placeras med hänsyn till skilda ljusförhållanden. Golvytan ska vara så pass stor att eleven kan röra sig fritt vid funktions- och motorikkontroller.

Lokalen ska också vara utrustad med rinnande varmt och kallt vatten. Det är önskvärt att det finns tillgång till diskbänk. I lokalen ska det finnas fasta låsbara skåp där läkemedel, sprutor, kanyler etc kan förvaras. Om det används vacciner eller läkemedel som kräver förvaring i kyla ska det även finnas ett låsbart kylskåp.

Arbetsplats samt med plats för arkivskåp ska finnas i rummet.

9.4. Kurator

Lokalen ska vara så stor så att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis arbetsplats med plats för arkivskåp samt möbler för samtal. Utrymme krävs för att kunna ta emot 7–8 personer.

9.5. Psykolog

Lokalen ska vara så stor så att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis arbetsplats med plats för arkivskåp samt möbler för samtal. Utrymme krävs för att kunna ta emot 2–3 personer.

9.6. Specialpedagog

Lokalen ska vara så stor så att den rymmer den utrustning som behövs, exempelvis arbetsplats samt möbler för undervisning. Utrymme krävs för att kunna ta emot 4–5 personer.

Faktaruta

Elevhälsa

- Minst ljudklass B.
- Undvik insyn från angränsande rum och utomhusmiljö.
- Dörrar förses med lås som, med undantag av huvudnyckel, endast elevhälsan har nyckel till.
- Dörrar utrustas med upptagetmarkering.
- Öppningsbara fönster.

Väntrum och Vilrum

- I väntrummet ska det finnas plats för 6-8 personer.
- Tänk på att belysning inte ska vara med närvarogivare i vilrummet.
- Vilrummet utrustas med upptagetmarkering samt larmanordning.
- Vilrummets dörr in mot skolsköterskemottagning ska gå att låsa från mottagningsrum.

Skolsköterska

- Utrymme för anordnade läsplatser.
- Bokhyllor med belysning.

Kurator, psykolog, specialpedagog

- Det ska finnas utrymme i varje rum för låsbart journalskåp alternativt i närliggande utrymme.

10. Expedition

Expedition och administration bör placeras nära huvudentrén. Dels för att vara tillgänglig för vårdnadshavare, elever eller andra externa besökare men även för att snabbt kunna bemanna receptionen. Utanför arbetsrummen bör det finnas plats där besökare kan vänta, exempelvis försedd med stolar/fåtöljer.

10.1. Rektor

Rektors arbetsrum ska vara försedda med arbetsplats och en liten plats för samtal. I direkt anslutning till arbetsrum ska det placeras ett mindre samtalsrum för ca 4 personer.

Nära rektors arbetsrum placeras också ett större konferensrum. Rummet bör rymma minst 10–15 personer och ska användas för elevvårdskonferenser, sekretessärenden etc. och behöver därför god ljudisolering.

10.2. Administratör

Administratörernas arbetsrum ska vara försedda med arbetsplats. Vid varje enskilt projekt får hänsyn tas till om arbetsrummet ska förses med en eller två arbetsplatser.

10.3. Vaktmästare

Vaktmästare behöver ett eget rum med tillräcklig arbetsyta för administrativt arbete, enklare verkstad samt förråd. Det är önskvärt med ett rum, i närheten av entré för varuleveranser, där leverantörer kan lämna material. Rummet ska fungera för kortare förvaring och uppackning av material.

Faktaruta

Rektor

- Det ska finnas utrymme för en arbetsplats.
- Det ska finnas plats för två fåtöljer/stolar och ett litet bord.
- Minst ljudklass B
- I anslutning till rektors kontor ska det finnas ett samtalsrum som ska ha utrymmer för ett mindre bord och fyra stolar

Administratör

- Det ska finnas utrymme för en arbetsplats per administratör.

Vaktmästare

- Arbetsrum för administrativt arbete och enklare verkstad.
- Låsbara förvaringsskåp.
- Förråd för möbler och lite större utrustning.
- Uteförråd, eventuellt i anslutning till miljöhus.

10.4. Studie- och yrkesvägledare

Personalens arbetsrum ska vara försedd med arbetsplats. Plats för att ta emot 1–2 besökande.

11. Personalutrymme

De gemensamma personalutrymmena såsom pausrum, vilrum och konferensrum bör förläggas samlad i de centrala delarna av skolan, gärna med närhet till både administration och elevhälsa.

11.1. Personalarbetsplatser

I eller i närheten av hemvisten placeras pedagogernas arbetsplatser. Antal arbetsplatser och dess exakta placering ses över inför varje nytt projekt. Det behöver även finnas arbetsmöjlighet så att man kan sitta på alternativ plats till sitt skrivbord, exempelvis ett större bord i mitten av rummet.

Här ska finnas utrymme för att förvara värdesaker och ytterkläder. Ytor för kopiering och ett centralförråd ska finnas på varje plan.

Personaltoaletter placeras i närheten av personalarbetsplatserna.

11.2. Samtalsrum

I anknäring till personalarbetsrummet ska det finnas ett mindre samtalsrum där pedagogerna kan tala i telefon, arbeta ostört, och föra samtal med elever, föräldrar eller kollegor.

11.3. Pausrum

Skolan förses med ett pausrum, ett rum där personalen kan vistas i under sin rast. Rummet ska erbjuda plats för varierad sittning. Det ska finnas plats för paus men även för att äta medhavd mat. I anslutning till pausrummet bör det finnas en uteplats som är lätt åtkomlig via altandörr eller balkongdörr.

11.4. Konferensrum

Konferensrum för att kunna samla personalen behövs. Gärna att det finns i olika storlekar. Rummen kan samordnas med andra bokningsbara lokaler.

11.5. Vilrum

Vilrum bör placeras i en tyst omgivning. Det är en fördel om det finns WC/RWC i nära anslutning alternativt att det finns tvättmöjligheter i vilrummet.

11.6. Omklädning, dusch och WC

Utrymmen för dusch och omklädning för personal ska finnas. Detta utrymme kan ligga i anknytning till idrottshallen.

Faktaruta

Personalarbetsplatser

- För förvaring av material ska det finnas väggfast inredning, i form av skåp med luckor. Dessa placeras över arbetsplatserna.
- En yta för placering av golvstående kopieringsmaskin/skrivare ska finnas.
- Plats för värdeskåpsfack och förvaring av privata ytterkläder.
- Plats för postfack, ett för varje arbetslag.

Samtalsrum

- Minst ljudklass B
- Plats för två fåtöljer/stolar och ett litet bord.

Pausrum

- Här ska det finnas ett pentry med kyl och frys, diskbänk, diskmaskin och mikrovågsugn.
- Rummet ska erbjuda plats för varierad sittning.
- Om skolans lokaler ska vara tillgängliga och hyras ut utanför skoltid behöver rummet anpassas utifrån tillgängligheten i förhållande till de lokaler som hyrs ut.

Konferensrum/mötesrum

- Rum i olika storlekar för plats med upp till 20 personer.

Vilrum

- Utrymme för säng, litet bord, stol, golvlampa samt klädkrok.
- Tänk på att belysning inte ska vara med närvarogivare.
- Utrustas med upptagetmarkering samt larmanordning.

12. Kök

Vid nybyggnation ska alla kök som minst utrustas som tillagningskök för den egna skolan.

I ett tidigt skede behöver det tas beslut om det ska vara ett mottagningskök för skolan, tillagningskök för skolan eller tillagningskök med möjlighet till utskick till andra förskolor och skolor.

I de fall man beslutar att det ska startas upp som mottagningskök ska det vara förberett med brunnar, el, avlopp, vatten m.m. så att det kan ställas om till tillagningskök.

Köket ska planeras med linjära, effektiva och hygieniska flöden. Utrustning och inredning ska anpassas till kökets omfattning och beredningsnivå samt placeras och monteras för enkel rengöring och god överblick.

Köket bör vara centralt placerat med varumottagning, så att varorna inte behöver passera skolgården där eleverna vistas. Lokalerna ska erbjuda lämpliga arbetsutrymmen för att alla stegen som ingår i verksamheten ska kunna genomföras på ett hygieniskt och säkert sätt.

12.1. Materialval till köken

Material skall vara anpassat för verksamheten. Det är viktigt med material som är ljuddämpande och utrustning som har låga bullernivåer. Utrustningen skall så långt det är möjligt vara rostfritt och vara lätt att göra rent. All utrustning ska vara möjlig att rengöra under.

12.2. Varumottagning

Det behövs utrymme för att livsmedel kan mottas, kontrolleras och packas upp innan varorna placeras i förvaringsutrymmen, mottagningsrum eller ställs på beredningsytor. Detta för att undvika kontaminering av livsmedel och beredningslokalen. I varumottagningen ska det finnas yta för uppställning av värmevagnar samt för varuvagnar som ankommer med livsmedel. Det behöver även finnas utrymme för en uppkningsbänk.

12.3. Förvaring av livsmedel

Plats för livsmedelsförvaring bör ligga i anslutning till varumottagningen.

12.4. Specialkost

Hänsyn måste alltid tas till specialkostens krav på separata arbetsytor för beredning och till avskild förvaring av livsmedel på egen hylla, skåp och i frys och kyl.

Faktaruta

Materialval för köksutrymmen

- Material i köket ska vara ljuddämpande och ha utrustning som har låga bullernivåer.
- Golvytan ska vara sträv för att inte riskera att halka.
- Material ska vara täta, släta och lätta att rengöra.
- Utrustningen ska vara i rostfritt material.
- Utrustningen ska vara så att det finns möjlighet att rengöra under.
- Utsatta väggar skyddas med avvisarlistor och/eller hörnskydd i icke organiska material.
- Utrymmen med golvbrunn ska utföras fuksäkra och vara rostfria.
- Anordningar för handtvätt ska finnas i tillräcklig mängd och med strategiska placeringar. I kök krävs ofta flera handtvättställ.
- Eluttag ska planeras in för god flexibilitet.
- Materialet runt diskinlämningen ska vara tåligt och lätt att rengöra.

Varumottagning

- Utrymme för att livsmedel kan mottas, kontrolleras och packas upp på ett säkert sätt.
- Förberett med eluttag för att ta emot värmevagnar.

Förvaring av livsmedel

- Plats för livsmedelsförvaring bör ligga i anslutning till varumottagning.
- Det ska finnas kylrum, frysrum och torrförråd.

Specialkost

- Det ska finnas separat beredningsbänk med ho och spis i nära anslutning.
- Förvaring av livsmedel på egen hylla, skåp och i frys och kyl.

12.5. Förvaring av utrustning

Det behöver finnas ett separat rum för utrustning. Utrustning ska anpassas efter hur många portioner som ska tillagas.

I de fall där det bestäms att leverans ska ske inom skolan med matvagn ska det beredas yta för rullvagnar.

12.6. Beredning

Utrustning för beredning anpassas efter antal portioner som lagas.

12.7. Diskutrymme

Diskutrymmet ska ligga avskilt i köksdelen i nära anslutning till varumottagningen. Diskmaskiner, disk- och torkzoner anpassas till elevantalet.

Diskinlämning placeras mot matsal eller i neutralt utrymme i anslutning till matsal. Det är viktigt att placeringen av diskinlämningen planeras på sådant sätt att köbildning undviks och att en bra ljudmiljö erhålls. Höjden på diskinlämning bör anpassas så att elever och personer med nedsatt rörelseförmåga når att lämna disk.

Grovdisk inplaneras i separat rum eller i separat del av diskrum.

Faktaruta

Beredning

- Bänkar ska var höj och sänkbara, vissa av dem utrustas med hoar.
- Separat beredning för frukt och grönsaker.

Diskutrymme

- Diskutrymme ska ligga avskilt i köksdelen.
- Diskbänk med förspolningsbänk djup diskho.
- Diskmaskin med automatisk lucköppning.
- Låsbart skåp för förvaring av kemtekniskt material.

12.8. Städutrymme kök

Rengöring av köket ska i första hand göras via spolning samt med borstar och skrapor. I eller i direkt anslutning till köket ska det finnas ett städförråd med utslagsvask.

12.9. Personalutrymme kök

Storleken på personalutrymmen anpassas efter antalet personer som kommer arbeta i köksverksamheten. WC ska finnas i anslutning till kökslokalerna. Är WC placerat i direkt anslutning där mat hanteras behövs ett förrum.

I kök med fler än fem anställda behövs i regel skilda omklädningsrum. Låsbara klädskåp med en inre skiljevägg ska finnas, så att det går att separera privata kläder från arbetskläder. Omklädningsrum ska ligga i anslutning till dusch och WC.

Faktaruta

Städutrymme kök

- Ett litet städtrum för förvaring av städmaterial.
- Utrustning för golvrengöring skall hängas på vägg.
- För kemprodukter ska det finnas väggfasta hyllor.

Personalutrymme kök

- Toalett och dusch enbart för kökspersonal.
- Avdelat låsbart klädskåp.
- Kontorsdel/skrivplats ska ha utrymme för en arbetsplats.
- Kontor bör ha dagsljus.

13. Städ

13.1. Städcentral

I städcentralen ska det vara tillräckligt med utrymme för att förvara städvagn och maskiner. Centralen bör vara fyrkantigt och inte avlångt för att kunna svänga runt vagn och maskiner. Trösklar in till centralen måste undvikas och dörren måste vara låsbar.

13.2. Förråd

Förråd för förbrukningsmaterial placeras i anslutning till städcentralen. Det bör inte placeras inne i städcentralen, då annan personal på skolan kan behöva komma åt förrådet.

13.3. Personalutrymme städ

Utrymme för att byta om i närhet till toalett och dusch behövs för personal inom städet. Det är bra om möjlighet till klädskåp finns. Detta utrymme kan placeras nära städcentral eller i anslutning till övriga personalutrymmen för personal på skolan.

Faktaruta

Städcentral och förråd

- Plats för städvagn, dammsugare och kombiskurmaskin.
- Plats/förberett för tvätt pelare.
- Utslagsvask.
- Slanghållare/slang i anslutning till utslagsvask.
- Större golvbrunn med galler.
- Eluttag.
- Redskapsfästen/krokar på vägg.
- Hyllor på vägg.
- Kombinerad avlastningsyta/förvaring.
- Närliggande förråd för förbrukningsmaterial.
- Klädskåp/värdeskåp.

14. Utomhusmiljö

Utemiljön ska utformas så att den främjar elevernas nyfikenhet, fantasi och fysiska aktivitet. Om tomten är försedd med redan befintlig vegetation och terräng så är det oftast värt att spara den och säkra dess fortsatta utveckling. En utemiljö som skapar utmaningar bör eftersträvas då det enligt studier visas att barn som vistas ute i en variationsrik miljö blir mer fysiskt aktiva. Med en välplanerad utemiljö ökar elevernas möjligheter till såväl social, motorisk som fysisk utveckling. En välplanerad utemiljö med god tillgänglighet är en förutsättning för att skolgården ska fungera för alla elever. Alla elever ska kunna ta sig fram på gården, delta i aktiviteter och känna sig trygga. Både skolgårdarna och omgivningarna runt skolan är betydelsefulla för elevernas fria lek, men också som plats för undervisning.

Samverkan mellan utemiljö och lokalerna gör det lättare för elever och pedagoger att nyttja hela skolmiljön.

För att elevernas behov av olika miljöer ska uppfyllas rekommenderas att dela in gården i olika zoner. Utformningen av zonerna anpassas efter elevernas ålder, intressen, utveckling och förmågor. Zonerna är ett teoretiskt verktyg som är till hjälp och vägledning i planering av utemiljön. Det grundläggande är de olika funktionerna som planeras för respektive zon. I detta ramprogram kallar vi skolgårdens olika delar för småskalig inre zon, storskalig mellanzon och yttre samutnyttjad zon. De olika zonerna interagerar med varandra och samma funktioner kan finnas i flera zoner.

Mellan de olika zonerna ska det helst inte finnas hinder i form av tillexempel staket. Inte heller runt olika platser för lek, eftersom staket stoppar upp rörelsen och leken.

Utomhusmiljön ska utifrån verksamhetens behov och utemiljöns läge och innehåll ha en genomtänkt belysning för att skapa en säker miljö. Viktigt att ljuset sprider sig och har en IP klass som tål årets alla väderförhållanden.

14.1. Gemensamt för Årskurs F–9

14.1.1 Trygghet och säkerhet

Grundskolans utemiljö ska vara säker. Risken för att eleverna skadas eller råkar ut för en olycka så att de får bestående men ska minimeras. Samtidigt ska inte deras lek begränsas mer än nödvändigt.

Material, byggda delar och utrustning på gården ska inte innebära skaderisker i form av t ex skärskador, fallskador och klämskador.

Utemiljön ska skapa en balans mellan utmaning och säkerhet. Både utmaningar och risker är en viktig del i barns lek och det är lika viktigt att gården är utmanande som att den är säker. Barn som tar hanterbara risker och därmed utmanar sig själva ges möjlighet att utvecklas både fysiskt och psykosocialt.

Utemiljön ska utifrån verksamhetens behov och utemiljöns läge och innehåll ha en genomtänkt belysning för att skapa en säker miljö.

14.1.2 Skydd mot sol och regn

Under en dag på skola och fritids vistas barnen mycket ute och utsätts för sol. Utemiljön ska därför planeras så att eleverna får tillräckligt med skugga antingen genom naturliga solskydd eller andra solskydd såsom pergola eller skärmtak. Solskydden ska byggas så att de även ger skydd mot regn.

14.1.3 Komplementbyggnader

För det material och utrustning som används på raster och under fritidsverksamhet behövs ett eller flera förråd utomhus.

Faktaruta

Växtlighet

- Där naturmark finns, sparas den. Där ingen naturmark finns bör man beakta möjligheten att skapa en naturlig miljö.
- Buskar, träd och planteringar ska vara lättskötta och robusta för att tåla tramp och spring.
- Giftiga växter/bär får inte förekomma likaså ska starkt allergiframkallande växter undvikas.
- Gräsytor som är extra utsatta kan ersättas av konstgräs.

Trygghet och säkerhet

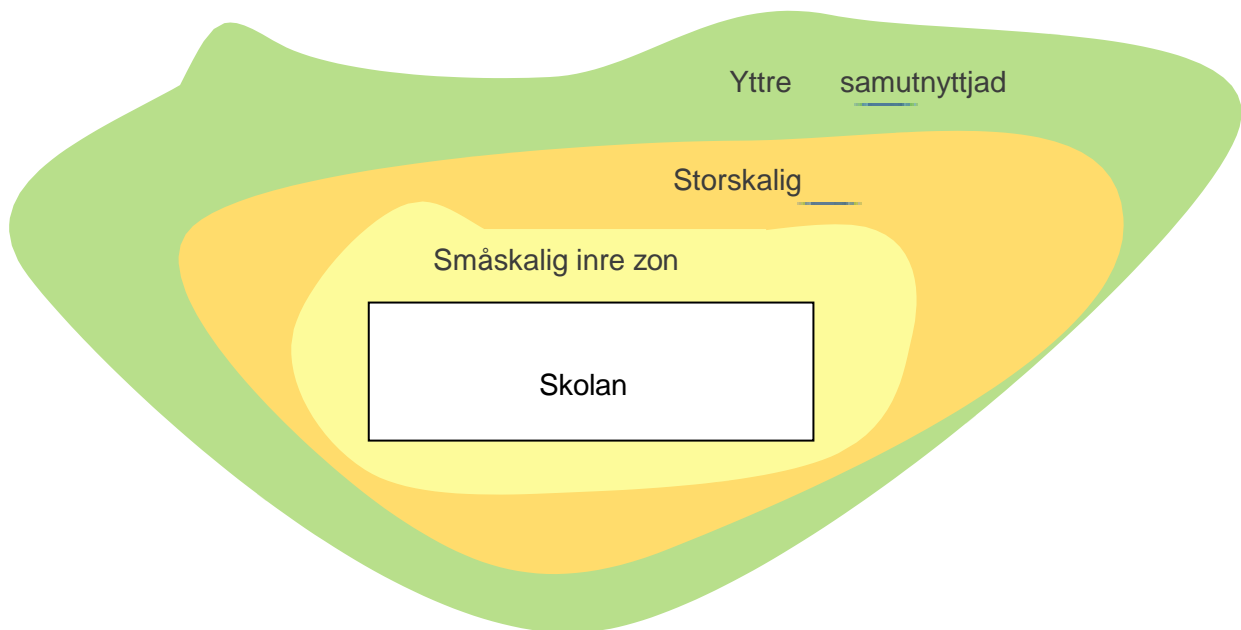
- Delar av skolan/skolgården där risk för skadegörelse och inbrott föreligger ska belysas extra.
- En överblickbar skolgård där undanskymda ytor ska undvikas.
- Låga buskar kan med fördel användas för avgränsning men med god överblickbarhet för vuxna.
- Säkra hämta- och lämnazoner.
- Varuleveranser ska skiljas från skolgård/lektytor samt från zoner för hämtning och lämning.
- Närhet till kollektiva transportmedel bör eftersträvas.

Komplementbyggnader

- För årskurs F-6 ska det finnas minst två oisolerade förråd. Storlek på förråd avgörs av skolans storlek.
- Lekförråden ska vara försedda med fast hyllinredning i tre nivåer längs med väggarna. Minst ett av förråden ska ha tillgång till eluttag.

Cykel- och mopedparkering

- Väl tilltagna cykelparkeringar/mopedparkeringar. Antal parkeringar ska diskuteras inför varje nytt projekt.
- Parkeringarna ska förläggas till plats med god uppsikt.
- Det bör även finnas tillgång till tak för att skydda parkerade cyklar för väder och vind.

14.2. Årskurs F-6

Småskalig inre zon

Den inre zonen förläggs närmast skolbyggnaden och hemvisterna. Den domineras av lugn och ro då skolbyggnaden avskärmar den zonen från omgivande störningar och buller.

I denna zon ska det finnas bänkar och bord för olika aktiviteter, undervisning och vila. Här prioriteras aktiviteter i halvklass eller mindre grupper, upp till 15 elever. Med skärmtak över valda delar av området kan utomhussången förlängas. Goda förrådsmöjligheter ska finnas.

Storskalig mellanzon

Mellanzonen passar för mer utrymmeskrävande aktiviteter och rörelse. Här ska eleverna kunna röra sig i olika riktningar mellan många olika aktiviteter. Exempel på aktiviteter i mellanzonen är bollsport, exempelvis landbandy och basket, klättring, gymnastik, kompisgungor, sandlådelek etc. Det ska även finnas ytor för att kunna rita upp mönster för pedagogik och lek m.m.

I denna zon bör det finnas samlingsytor, med bänkar, stockar etc, för att kunna samla en hel klass på samma ställe. Förråd för de mer utrymmeskrävande aktiviteterna ska finnas i denna zon.

Yttre samutnyttjad zon

Denna del av skolgården ska kunna användas av både skola och allmänhet. Således finns det i denna zon goda förutsättningar för rekreation och pedagogik samt för fritidsaktiviteter. Här finns det möjligheter för både spontanidrott och för ordnade föreningsaktiviteter. Här planeras det för aktiviteter som kräver större ytor. Det kan handla om konstgräsplan, pulkabacke, skateboardramp, friidrottsytor i form av löparbanor och längdhoppsgrop etc.

Det är önskvärt om det i den yttre zonen finns möjlighet att samla hela skolan. Eventuellt runt en plats som möjliggör olika framträdanden.

14.3. Årskurs 7–9

För de äldre elevernas behov det finnas attraktiva mötesplatser i utemiljön som de kan skapa anknytning till. Det behöver finnas informella hängplatser, såsom trappor, trädäck och andra extensiva platser, att vara på men även mer traditionella bord och bänkar. Det är viktigt med platser där det går att se andra men även själv synas. Dessa platser kan kombineras med platser som lockar till rörelse och socialt samspel exempelvis streetbasketkorgar, allaktivitetsplan och utegym.

Småskalig inre zon

Den inre zonen förläggs närmast skolbyggnaden och hemvisterna. Den domineras av lugn och ro då skolbyggnaden avskärmar den zonen från omgivande störningar och buller. I denna zon ska det finnas bänkar och bord för olika aktiviteter, undervisning och vila.

Storskalig mellanzon

Mellanzonen passar för mer utrymmeskrävande aktiviteter och rörelse. Här ska eleverna kunna röra sig i olika riktningar mellan många olika aktiviteter. Exempel på aktiviteter i mellanzonen är bollsport, exempelvis landbandy och basket. I denna zon bör det finnas samlingsytor, med bänkar, stockar etc, för att kunna samla en hel klass på samma ställe.

Yttre samutnyttjad zon

Denna del av skolgården ska kunna användas av både skola och allmänhet. Således finns det i denna zon goda förutsättningar för rekreation och pedagogik samt för fritidsaktiviteter. Här finns det möjligheter för både spontanidrott och för ordnade föreningsaktiviteter. Här planeras det för aktiviteter som kräver större ytor. Det kan handla om konstgräsplan, skateboardramp, utegym etc.

Det är önskvärt om det i den yttre zonen finns möjlighet att samla hela skolan. Eventuellt runt en plats som möjliggör olika framträdanden.

Faktaruta

Skolgårdens utformning

- Skolgården ska utformas för att användas till både lek och undervisning.
- Med skärmtak över valda delar av området kan utomhussäsongen förlängas.
- Möjlighet att välja mellan sol och skugga från pergola och/eller träd. *Pergola bör finnas då det med fördel kan skapa rum i rummen.*
- Fasta bänkar och bord.
- Sittytor får gärna vara i lekfull design.
- Material och utformning som ställer höga krav på underhåll och skötsel ska undvikas.
- Gården ska delas in i olika zoner där varje zon ska planeras utifrån olika funktioner.
- God belysning så att eleverna kan vara ute även under den mörka årstiden.
- Möjlighet till skugga ska finnas.
- Utrymme för spontana och sociala mötesplatser.
- Någon form av läktare/amfiteater som möjliggör samlingar, omfattning utreds inför varje byggnation.
- Plats för att eventuellt odla.
- Utforskande miljöer med olika nivåer och kuber.

Lekutrustning

- Lekredskap ska inbjuda till både fysisk aktivitet och pedagogisk verksamhet.
- Utrustning för lek och lärande ska uppfylla kraven i europastandarderna.
- Utforskande miljöer med buskar, olika nivåer och kuber.
- Rutschkana.
- Klätterlek.
- Balansgång.
- Gungor med inspringningsskydd.
- Platt och öppen yta för bollek, asfaltmålning.
- Cykelbanor som ej korsar övriga lekmiljöer.